

۱۵۴۹۳۲۴

حقوق کیفری اختصاصی تطبیقی

تهاجم علیه اشخاص

دکتر امیر اعتمادی

مشمول بر اصطلاح‌نامه‌ی تخصصی
انگلیسی به فارسی

سرشناسه : اعتمادی، امیر، ۱۳۶۴ -
 عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
 عنوان و نام پدیدآور : حقوق کیفری اختصاصی تطبیقی: تهاجم علیه اشخاص / امیر اعتمادی
 مشخصات نشر : تهران: نشر میزان، ۱۳۹۶
 مشخصات ظاهری : ۳۷۶ ص.
 فروست : نشر میزان: ۱۱۰۲.
 شابک : 978-964-511-901-8
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 موضوع : جرایم علیه اشخاص -- ایران
 موضوع : Offenses against the person -- Iran :
 موضوع : حقوق جزا -- ایران
 موضوع : Criminal law -- Iran
 موضوع : حقوق تطبیقی - Comparative law
 رده بندی کنگ : ۱۳۰۵ ح ۶ الف / ۴۰۴۹ KMH
 رده بندی دی ری : ۳۴۵/۵۵۰۲۵
 شماره کتابشناسی سی : ۴۹۰۲۰۸

۱۱۰۲

نشر میزان

حقوق کیفری اختصاصی تطبیقی

تهاجم علیه اشخاص

دکتر امیر اعتمادی

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۶

قیمت: ۲۷۰۰۰ تومان

شماره: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۹۰۱-۸

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاووسی فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱
 فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روی روی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۳۶۷۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتوح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۳۹۵۲۹-۳۱

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۳	فصل اول: تهاجم علیه تمامیت جسمانی اشخاص
۱۵	مبحث اول: کلیات تهاجم جسمانی
۱۶	گفتار اول: تبیین مفهوم تهاجم علیه اشخاص
۲۰	گفتار دوم: مفهوم اساسی گونه‌های تهاجم جسمانی
۲۰	الف. ایراد ضرب و ساد
۲۱	ب. ایجاد صدمه‌ی جسمانی عین
۲۲	پ. ایراد جراحت یا صدمه جسمانی شدید
۲۴	گفتار سوم: پیشینه‌ی قانون‌گذاری تهاجم جسمانی
۲۹	گفتار چهارم: عنصر قانونی تهاجم جسمانی
۳۴	مبحث دوم: عنصر مادی تهاجم جسمانی
۳۴	گفتار اول: رفتار فیزیکی
۳۵	الف. رفتار ایجابی یا سلبی
۳۹	ب. رفتار مستقیم یا غیرمستقیم
۴۸	گفتار دوم: شرایط لازم برای تحقق جرم
۴۸	الف. انسان بودن بزه‌دیده
۵۷	ب. شخص دیگر بودن بزه‌دیده
۶۱	پ. تحت حمایت قانون بودن بزه‌دیده
۶۶	ت. سایر شرایط
۶۹	گفتار سوم: نتیجه‌ی مجرمانه

۸۷	گفتار چهارم: رابطه‌ی سببیت
۹۵	گفتار پنجم: وجوه افتراق و اشتراک نظام‌های کیفری
۹۷	مبحث سوم: عنصر روانی تهاجم جسمانی
۹۸	گفتار اول: حالت ذهنی قصد
۹۸	الف. قصد رفتار
۱۰۵	ب. قصد نتیجه
۱۰۶	۱. قصد مستقیم
۱۱۲	۲. قصد غیرمستقیم
۱۲۰	گفتار دوم: حالت ذهنی اشتراق قصد
۱۲۷	گفتار سوم: وجوه اشتراق و اشتراک نظام‌های کیفری
۱۳۱	فصل دوم: تهاجم علیه تمامیت روانی اشخاص
۱۳۴	مبحث اول: ایجاد ترس از اعمال خشونت
۱۳۵	گفتار اول: کلیات ایجاد ترس از اعمال خشونت
۱۳۶	الف. مفهوم‌شناسی ایجاد ترس از اعمال خشونت
۱۳۷	ب. پیشینه‌ی قانون‌گذاری ایجاد ترس از اعمال خشونت
۱۳۸	پ. عنصر قانونی ایجاد ترس از اعمال خشونت
۱۳۹	گفتار دوم: عنصر مادی ایجاد ترس از اعمال خشونت
۱۳۹	الف. رفتار فیزیکی
۱۴۳	ب. شرایط لازم برای تحقق جرم
۱۴۵	پ. نتیجه‌ی مجرمانه
۱۴۸	گفتار سوم: عنصر روانی ایجاد ترس از اعمال خشونت
۱۵۰	گفتار چهارم: وجوه افتراق و اشتراک نظام‌های کیفری
۱۵۱	مبحث دوم: مزاحمت
۱۵۳	گفتار اول: کلیات مزاحمت

الف. مفهوم‌شناسی مزاحمت.....	۱۵۳
ب. پیشینه‌ی قانون‌گذاری مزاحمت.....	۱۵۴
پ. عنصر قانونی مزاحمت.....	۱۵۶
گفتار دوم: عنصر مادی مزاحمت.....	۱۵۹
الف. رفتار فیزیکی.....	۱۶۰
ب. شرایط لازم برای تحقق جرم.....	۱۶۳
پ. نتیجه‌ی مجرمانه.....	۱۶۷
گفتار سوم: عنصر روانی مزاحمت.....	۱۷۰
گفتار چهارم: وجوه افتراق و اشتراک نظام‌های کیفری.....	۱۷۴
مبحث سوم: اخاذی.....	۱۷۶
گفتار اول: کلیات اخاذی.....	۱۷۷
الف. مفهوم‌شناسی اخاذی.....	۱۷۷
ب. پیشینه‌ی قانون‌گذاری اخاذی.....	۱۷۸
پ. عنصر قانونی اخاذی.....	۱۸۰
گفتار دوم: عنصر مادی اخاذی.....	۱۸۲
الف. رفتار فیزیکی.....	۱۸۲
ب. شرایط لازم برای تحقق جرم.....	۱۸۷
گفتار سوم: عنصر روانی اخاذی.....	۱۹۱
گفتار چهارم: وجوه افتراق و اشتراک نظام‌های کیفری.....	۱۹۳

فصل سوم: مجازات‌شناسی، دفاع‌ها و عوامل مشدده‌ی تهاجم

علیه اشخاص.....	۱۹۵
مبحث اول: مجازات‌شناسی تهاجم علیه اشخاص.....	۱۹۶
گفتار اول: مجازات‌شناسی تهاجم‌های جسمانی.....	۱۹۶
گفتار دوم: مجازات‌شناسی تهاجم‌های روانی.....	۲۰۹

۲۱۹.....	گفتار سوم: وجوه افتراق و اشتراک نظام‌های کیفری.....
۲۲۲.....	مبحث دوم: دفاع‌های تهاجم علیه اشخاص.....
۲۲۳.....	گفتار اول: رضایت بزه‌دیده به‌مثابه‌ی دفاع موجهه.....
۲۲۶.....	الف. اعمال جراحی یا طبی.....
۲۳۵.....	ب. عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن‌ها.....
۲۴۰.....	پ. اعمال جنسی خشونت‌آمیز و سایر موارد استثنایی.....
۲۴۳.....	ت. وجوه افتراق و اشتراک نظام‌های کیفری.....
۲۴۴.....	گفتار دوم: دفاع‌های رافعه.....
۲۴۵.....	الف. اکراه.....
۲۵۵.....	ب. کودکی.....
۲۶۵.....	پ. جنون.....
۲۷۶.....	ت. مستی.....
۲۸۴.....	ث. وجوه افتراق و اشتراک نظام‌های کیفری.....
۲۸۷.....	مبحث سوم: عوامل مشدده‌ی تهاجم علیه اشخاص.....
۲۸۷.....	گفتار اول: انگیزه‌های نژادی یا مذهبی.....
۳۰۰.....	گفتار دوم: استفاده از سلاح.....
۳۱۹.....	گفتار سوم: وجوه افتراق و اشتراک نظام‌های کیفری.....
۳۲۲.....	نتیجه‌گیری.....
۳۳۶.....	فهرست منابع.....
۳۵۹.....	فهرست پرونده‌های انگلیسی.....
۳۶۳.....	اصطلاح‌نامه‌ی انگلیسی به فارسی.....

مقدمه

حقوق کیفری اختصاصی تطبیقی عنوان واحد درسی ای است که می‌بایست در مقطع‌های تحصیلات تکمیلی رشته‌ی حقوق کیفری و جرم‌شناسی ارائه شود، اما در بیشتر مواقع، مورد بی‌توجهی فزاینده قرار می‌گیرد. این شاخه از حقوق کیفری اختصاصی به بررسی عناصری خاص جرایم گوناگون و مجازات آن‌ها از رهگذر مقایسه‌ی نظام‌های سیری مختلف می‌پردازد. چنین بررسی تطبیقی‌ای، جنبه‌های مثبت و منفی نظام‌های کیفری، مودمقایسه را بیش‌ازپیش روشن می‌کند، و به این وسیله، زمینه را برای ارائه‌ی کارهای مناسب‌تر جهت مقابله با مجرمان فراهم می‌سازد. گاهی اوقات، برخی موضوع‌هایی که به‌طور معمول در حقوق کیفری عمومی تطبیقی مطرح می‌شوند، از قبیل دافع‌های مع‌جبهه، نیز مورد تحلیل قرار می‌گیرند، چراکه بررسی تطبیقی جرایم چه‌بست مستلزم آن باشد که چنین مسائلی طرح شوند. در این موارد، تمرکز بر ابعاد مربوط به جرایم موردنظر موجب می‌گردد که موضوع‌های طرح‌شده جزئی از بحث‌های حقوق کیفری اختصاصی تطبیقی محسوب شوند.

بر این اساس، باید اضافه کرد که اگرچه در تمامی نظام‌های کیفری، هنگامی که جرم ارتکاب می‌یابد، درواقع، یکی از ارزش‌های مورد حمایت قانون‌گذار کیفری نقض می‌گردد، اما در مواردی که جرم ارتکابی در شمار جرایم علیه اشخاص تلقی می‌شود، ضرورت حمایت قانون‌گذار کیفری دوجندان است، به این دلیل که صدمه‌ی وارده در این جرایم، از قبیل مرگ در جرم قتل و یا نوعی صدمه‌ی جسمانی در تهاجم علیه اشخاص، یا به‌هیچ‌وجه جبران‌شدنی نیست یا این که ممکن

است. اعاده‌ی مطلوب وضعیت بزه‌دیده به حالت پیش از ارتکاب جرم امکان‌پذیر نباشد. برای مثال، چنانچه شخصی دست دیگری را از آرنج قطع کند، احتمالاً بزه‌دیده بتواند با دست مصنوعی به راحتی به زندگی خود ادامه بدهد، ولی به‌طور قطع نمی‌توان ادعا کرد که وضعیت بزه‌دیده به نحو مطلوبی اعاده شده است، از آنجاکه دست مصنوعی جایگزین هرگز با دست اصلی بزه‌دیده قیاس‌شدنی نیست.

آثار سوء ارتکاب جرایم یادشده محدود به مواردی نیست که گونه‌ای از صدمه‌ی جسمانی بر بزه‌دیده وارد شده باشد، بلکه چه‌بسا بتوان ادعا کرد که اگر صدمه‌ی واردشده بر بزه‌دیده آسیب‌های روانی، از جمله بیماری‌های روانی به لحاظ پزشکی شناخته‌شده، قلمداد شود، وضعیت بزه‌دیده حداقل در پاره‌ای از موارد وخیم‌تر خواهد بود. یکی از دلایل چنین دیدگاهی این است که طول درمان صدمه‌های روانی اغلب بلندمدت است. به‌طوری‌که شخص ممکن است برای معالجه‌ی خود سالیان سال درگیر باشد و صرف نظر از هزینه‌های زیادی که باید پرداخت کند، با آثار ناگوار آسیب(های) روانی متحمل شده در ابعاد مختلف زندگی‌اش مواجه شود.

در فقه امامیه، و به تبع آن، حقوق کیفری ایران، در تهاجم علیه اشخاص، تمرکز بر وارد آمدن مصادیق تاندازه‌ای محدود از صدمه‌ی جسمانی است، مثل این‌که شخصی دست و پای دیگری را ببندد و او را در محلی رفت و آمد حیوانات وحشی بیندازد، در نتیجه، بعضی از اعضایش در اثر حمله‌ی حیوانات کشته گردد. درواقع، به‌رغم این‌که صدمه‌های جسمانی دارای قلمرو وسیعی هستند، می‌توانند مواردی مثل انتقال ویروس ایدز و انواع سرطان‌ها را شامل شوند، در حقوق کیفری ایران، چنین آسیب‌هایی آن‌چنان مورد توجه قرار نگرفته‌اند، مگر این‌که در نهایت به مرگ بزه‌دیده منتهی شوند. ضمن این‌که، در پاره‌ای از موارد، با وجود این‌که هدف اولیه‌ی مهاجم، ایراد صدمه‌ی جسمانی است، ولی آنچه در عمل روی می‌دهد، گونه‌ای از صدمه‌های روانی می‌باشد. به‌عنوان نمونه، می‌توان شخصی را در نظر گرفت که به‌طور عمدی گاز اشک‌آور به صورت دیگری می‌پاشد و بزه‌دیده متحمل هیچ

صدمه‌ی جسمانی نمی‌شود^۱، اما دچار نوعی صدمه‌ی روانی در نتیجه‌ی رفتار یادشده می‌گردد.

هم‌چنین، علی‌رغم این‌که کاربرد متداول اصطلاح تهاجم ناظر بر مواردی است که صدمه‌ای بر تمامیت جسمانی شخص وارد می‌آید، از قبیل این‌که مهاجم با مشت ضربه‌ای به شکم دیگری بزند، اصطلاح مزبور می‌تواند در مواردی نیز استعمال شود که رفتار ارتكابی علیه تمامیت روانی بزه‌دیده است. برای مثال، شخصی را فرض کنید که در طول چند هفته دنبال دیگری می‌افتد و در مسیری که بزه‌دیده از محل کالس تا منزل می‌پیماید، او را تعقیب می‌کند. مرتکب هم‌چنین در نیمه‌های شب در حوالی منزل بزه‌دیده برسه می‌زند. در نتیجه‌ی رفتارهای شخص تعقیب‌کننده، این هراس در بزه‌دیده ایجاد می‌شود که مرتکب قصد اعمال خشونت علیه او را دارد. در این فرض، باید تأمل کرد که تمامیت روانی بزه‌دیده مورد هجوم قرار گرفته، زیرا هنوز صدمه‌ای جسمانی بر وی ایراد نشده، و در نتیجه، موضوع رفتار ارتكابی در واقع تمامیت روانی بزه‌دیده است.

در هر حال، اگرچه برخی نوانس نامی نظام‌های کیفری مشاهده‌شدنی است، با توجه به این‌که، از یک‌سو، بی‌توجهی روز فزون به حقوق کیفری تطبیقی، در هر یک از شاخه‌های عمومی یا اختصاصی، دیرینه‌نامی است که نویسنده را آزرده‌خاطر ساخته، وی را بر آن داشته است که در صدد تالیف کتابی با رویکرد تطبیقی برآید، و پیش‌ازین، با ترجمه‌ی برخی کتاب‌های مربوط به حقوق کیفری (و عدالت کیفری) انگلستان و ویلز^۲ کوشیده است که زمینه‌ی آسانی مطالعات تطبیقی را برای همگان

۱. در دادنامه‌ی شماره‌ی ۱۳۴۵/۲۲۹۹۷۰ مورخ ۱۳۹۲/۱۰/۱۹ از شعبه‌ی ۴۱ دادگاه تجدیدنظر استان تهران تصدیق شده است که صرف پاشیدن گاز اشک‌آور مادام که منتهی به صدمه‌ی بدنی نشود، مجرمانه نیست؛ پژوهشگاه قوه‌ی قضائیه، مجموعه آرای قضایی دادگاه‌های تجدیدنظر استان تهران (کیفری)، سال ۱۳۹۲، چاپ اول، تهران، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه‌ی قضائیه، ۱۳۹۵، صص ۷۱۰ و ۷۱۱.

۲. ویلز نام شبه‌جزیره‌ای شاهزاده‌نشین در جنوب غربی جزیره‌ی بریتانیا است. این شبه‌جزیره همراه با انگلستان، اسکاتلند و ایرلند شمالی، کشور پادشاهی متحد بریتانیای کبیر را تشکیل می‌دهد. پایتخت آن کاردیف است، مساحتش ۲۰،۷۷۹ کیلومتر مربع می‌باشد و جمعیت آن ۳،۰۰۴،۶۰۰ تن گزارش شده است. زبان رسمی آن ویلزی، نوع حکومتش مشروطه‌ی سلطنتی و واحد پول آن پوند استرلینگ است. این سرزمین از قرن ۱۳م. تحت فرمان پادشاهان انگلستان بوده است؛ انوری، حسن و همکاران، فرهنگ جغرافیایی سخن، چاپ اول، تهران، انتشارات سخن، ۱۳۹۱، ص ۹۹۲. بر این اساس، باید دانست که اگرچه اسکاتلند حقوق کیفری خاص خود را دارا است، اما انگلستان و ویلز از قوانین کیفری مشترکی برخوردار هستند.

فراهم آورد^۱، و از سوی دیگر، تهاجم در حقوق کیفری انگلستان به طور جداگانه پیش‌بینی شده، گونه‌های مختلف آن تقسیم‌بندی گردیده است و مواردی نظیر صدمه‌های جسمانی کمتر شناخته شده و آسیب‌های روانی در این نظام کیفری مورد توجه خاص قرار گرفته‌اند، در کتاب حاضر سعی شده است که چارچوب بحث از تهاجم علیه اشخاص با مقایسه‌ی حقوق کیفری ایران و انگلستان ارائه گردد، و در ضمن، از جنبه‌های مثبت نظام کیفری انگلستان به منظور ارائه‌ی راهکارهای مؤثرتر برای مقابله با مهاجمان بهره گرفته شود. در این راستا، همانند شیوه‌ی مرسوم در حقوق کیفری اختصاصی، در هر مورد، ابعاد مختلف موضوع بررسی شده، و به این وسیله، سعی در روشن ساختن خلأهای قانونی موجود گردیده است. افزون بر این، بار دیگر، مراحل ورود به کیفر، بازخوانی و ویرایش متن کتاب به طور شخصی از سوی نویسنده صورت گرفته و تلاشی شده است که نواقصی از این حیث مشاهده نشود.

بارخدا می‌آید، این تنها یک رؤیا نیست ...

امیر اعتمادی

۱. ر.ک. هرینگ، جاناتان، مبانی حقوق کیفری انگلستان، ترجمه‌ی امیر اعتمادی، چاپ اول، تهران، انتشارات جنگل، ۱۳۹۲؛ کراس، نوتل، درآمدی بر حقوق کیفری و عدالت کیفری در انگلستان و ویلز، ترجمه‌ی امیر اعتمادی، چاپ اول، تهران، انتشارات مجد، ۱۳۹۴؛ کار، کلودیا و جانسن، مورین، سرآغازی بر حقوق کیفری انگلستان و ویلز، ترجمه‌ی امیر اعتمادی، چاپ اول، تهران، بنیاد حقوقی میزان، ۱۳۹۶.